

בשולי החוברת

אכן, השתדלנו להגיע עם החוברת עוד לקראת הכנס ה-15 למדעי בעלי-חיים ואם הצלחנו יש להודות קודם כל לכותבינו התמידים והמתמידים, אך גם לפירסומאים שלנו שהספיקו "לייצר" את המודעות בעוד מועד. ולא רק אלה, אלא מורגשת גם התעוררות יותר מודגשת בקרב חברינו יצרני החלב והבשר לנוכח קשיי הממשק והכלכלה של הענף, המעיקים על סדר יומם של כל העוסקים בו. לא פלא, אם כן ורק טבעי הוא שמתחילים להשמיע קול וגם זה עדיין לא באופן פרופורציונלי (יחסי) לעתיד העמום המצפה מעבר לטווח ההבטחות שבסקרים – רק שחוסר הוודאות לא ירדים אותנו בשמירה על היש, לפחות.

דוקא מבחינה מקצועית וממשקית יש לנו הרבה ממה לרוות נחת ולהתגאות. לדוגמה, ואני מרשה לעצמי להוסיף גם למופת, התוצאות המרשימות של תכולת השומן והחלבון בחלב כפי שהן מובאות כאן בהמשך. קשה למצוא עליה עקבית כזאת בשיפור הרכיבים במשך תריסר שנים ברציפות וטוב לעמוד על הסיבות להיערכות מחדש לאחר שהשתכללנו ולמדנו... קודם כל, איך למדוד ולגלות בביקורת החלב החודשית את שיעור החלבון שבחלב כל פרה ופרה, בצד השומן שעליו ידענו כבר שנים רבות. אך לא היה די בכך. בעצם, השינוי המהותי בא לאחר שהמחלבות החליטו לשלם עבור רמת שומן ובעיקר חלבון.

פעם טענו, שבאקלים חם כשלנו ועם גזע פֶּשְלָנו – הולשטיין ש/ל ישראלי – קשה אם לא בלתי אפשרי להגיע לשיעור רכיבים יותר גבוה באופן משמעותי וזה תוך שמירה על הגדלת נפח התנובה של פרותינו. נכון, יש גזעים יותר "משומנים ומחולבנים" (בדרך כלל עם כמות חלב פחותה מן הבקר שלנו), ויש מקומות בעולם שם מזג האוויר ממוזג ונח לפרות במרעה במשך חודשים רבים (בניו־זילנד ובאיים האזוריים שבאוקיאנוס האדטלנטי, יש מרעה ואביב נצחי כל ימות השנה ואפשר לייצר חלב בזול ובאופן בלתי מוגבל). הבעיה היא, שקשה לייבא אקלים וקרעק מרעה ירוק, וזאת איננה הבעיה היחידה לפיתוח הענף.

מסתבר, שיצרני החלב הגדולים שבמקרה הם גם נמצאים או אף זהים לארצות העשירות בעולם, יש לאל ידם להכתיב כללי משחק במסחר העולמי המחייבים מדינה קטנה כמו ישראל להתכופף ולציית להם, אם היא רוצה לקחת חלק בשוק העולמי הכללי. קל להבין שמכאן ועד קביעה והטלת מכסות ייצור לחלב (במקרה שלפנינו) הדרך היתה קצרה והטענה שאנו מסוגלים לייצר מספיק לכיסוי הביקוש לחלב ותוצרתו על ידי רפתני ישראל – גם טענת עניים זאת כבר לא תופסת – בכפוף להסכמים בינלאומיים עליהם אנו חתומים בעל כורחנו, אם נרצה להשתתף בשוק העולמי "הנאור" של מוצרים ושירותים לא־חלביים. מאז ומתמיד, למי המאה לו הדעה ולך תגיד שזה לא fair (הוגן). נשאר לנו רק להמשיך ולשפר, ולהתייעל עד כלות הנשימה.

המאמרים והמכתבים שמתפרסמים בחוברת זאת הם על דעת מחבריהם ואין תוכנם משקף בהכרח את דעת המערכת או מדיניות המ.ב.
אין איזכור שמם של חומרים, מוצרים, פרטי־ציוד או אף של שיטות תפעול ועבודה מהוות המלצה לגבי השימוש בהם, למעט המקרים בהם נאמר כך מפורשות על ידי גורם שהוסמך לצורך זה על ידי מזכירות המ"ב.

תנאי ראשון לשיפור וייעול ייצור החלב (כמו כל תוצרת בע"ח או/ו חקלאות) הוא **התאמת פוטנציאל הייצור מבחינה גנטית לדרישות השוק המשתמש**, הווה אומר, טיפוח תכונות רצויות ובלימת הורשתן של תכונות בלתי רצויות. ככל שמשך הדור ארוך יותר, כן תוצאות הטיפוח איטיות יותר, וככל שמספר התכונות שבטיפוח רב יותר, כן יש לצפות לתוצאות אחרי תקופה ארוכה יותר. דוקא משום היות הגורם הטיפוחי בעל השלכות לעתיד רחוק למדי, נודעת חשיבות מכרעת לדיוק ואמינות הנתונים עליהם מבוססות הברירות בכל שלב (דיוק בביקורת החלב ובהורות לדור חדש; הזרעות).

התנאי השני החיוני לצורך שיפור וייעול הייצור הוא הזנה **מאוזנת ומותאמת לדרישות הפרה** בתנובה גבוהה של חלב עתיר רכיבים. בהקשר זה אין להזניח את הפן הכלכלי/משקי של מחיר המנה והחומרים מהם היא מורכבת. יש כאן מקום להתאמות במידה מסויימת, אך דרוש ידע ונסיון רב כדי למצוא את הטוב והרצוי במחיר סביר.

תנאי שלישי להפקת המירב מן הפרה/העדר הוא **בריאות הבקר ופוריותו**. השתרשות התפיסה של בריאות העדר תרמה וממשיכה לתרום רבות לחיזוק הבריאות של העדר ויחד עם שירות הזרעה מפוקח ומבוקר גם שומר על רמת פוריות סבירה לאורך זמן.

כל שנאמר עד כה יגיע למלוא ביטויו במסגרת ממשק מתאים לתנאי המקום ובהתחשב ביכולת המשק לענות על האתגרים בפניהם עומד: השקעות בהתאם לדרישות חוקים ותקנות שנדמה ואין להם סוף; הפעלת מתקני צינון, טיפול בזבל, במרבץ הפרות; מיכון חליבה וקירור חלב, הגמעת יונקים חכמה, ועוד נושאים רבים הדורשים תשומת לב וכשרון אילתור לרוב. בסופו של עניין ומעבר לאמצעים טכנולוגיים מתוחכמים ככל שיהיו – **הגורם האנושי הוא הקובע**.

לקראת הכנס ה־15 למדעי בקר־חלב אנו מברכים את באיו ומאחלים ימים מעניינים ומחכימים לכולנו, בכנס ובמשקים.

מרדכי מלען

תמונת השער: לא בפעם הראשונה, אנו עדים לפרות המפליגות באורך תחלובותיהן – אמנם לאחר שכבר התיאשו מלהתעבר ולהמליט דור תחלופה – אך מי צריך תחלופה יקרה כאשר התנובה המתמדת מפרנסת את בעלי העדר.

